

que tingué a París un ressò extraordinari i l'enfrontà amb Piccini i els antirreformistes. Gluck es convertí en el compositor de moda de París capdavanter dels nous estils que s'escamparen per tot Europa. Fracassada la seva última òpera "Eco i Narciso" i acuitat pels seus adversaris, malhumorat i cansat, abandona per sempre França. L'obra de Gluck és avui molt coneguda per la discografia i les actuals representacions. Bona part de les obertures han estat reescrites per Mozart (sempre Mozart) per tal de donar-los més cos simfònic.

La situació d'Europa a mitjan segle XVIII és particularment confusa, tan políticament com cultural. Dés de l'òptica d'avui es preveu un canvi que no tindrà lloc fins a finals de segle -la Revolució Francesa- però que en el transcurs d'aquest període produirà inseguretats, conflictes i malestar. Culturalment l'època del barroc ha acabat i els florents nacionals declinen. Les societats es tornen despreocupades, galants i malbaratadores, amb un perillós contrast de classes. L'estil privatiu és el rococó, recarregat, artificial i poc seriós. La música és de transició. Haendel, malgrat la seva mort, manté la presència musical. Bach, en canvi, ja marginat en vida, ha estat oblidat. L'òpera es mou entre l'estil antic italià de Piccini, del francès Rameau i del reformista Gluck que produeix tensions i lluites. Els nous compositors són mediocres, fruit del moment de desorientació i frivolitat, i d'ells en quedarà solament el nom i ni rastre de l'obra. No obstant, la segona meitat d'aquest interessant i important segle produirà una miraculosa nova promoció de música d'òpera, que recollirà la reforma de Gluck i donarà pas a una altra època operística, diferenciada. Són els compositors Cimerosa (1749-1801), Paisello (1741-1816), Salieri (1750-1825), Bocherini (1743-1805), i sobre tots ells, Mozart (1756-1791), el creador de l'òpera alemanya, de qui ha estat dit que "ensenya a parlar els instruments i els dona ànima".

Aquests músics no seran únicament compositors d'òpera com marcava la tradició, sinó que, polifacètics, s'ajuntaren als seus contemporanis simfonistes per a la renovació de tota la varietat musical. Els seus coneixements tècnics i teòrics, com hereus de la instrumentació de l'època barroca, són amplis i definits, i amb l'evolució dels instruments i els recursos de la nova sonoritat musical i vocal modifiquen totalment els conceptes fins llavors prevalents des dels inicis de l'òpera. Per aquest motiu es podria dir que ha quedat tancada definitivament amb Gluck l'etapa que conforma l'època creadora d'unes escoles que ja no tindran cap més relleu.

Serà Mozart, amb la seva obra, qui posarà a disposició de la cultura una nova oferta operístico-musical.

Conte

Les cuines dels romans

per Josep Torrella

En el curs d'una visita col·lectiva que un diumenge pre-nadalenc de fa una quarantena d'anys efectuaren elements del Museu de la Ciutat i de la Fundació Bosch i Cardellach (aleshores en estret vincle) es produí una incidència de tipus anecdòtic que ha inspirat aquest conte. És en atenció al seu origen que l'autor en va fer una lectura en sessió de la Fundació celebrada el 21 de desembre darrer.

L'autobús s'aproximava a la parada. "Maria Dolors, aixeca't i agafa bé el teu paquet. No perdís la bossa, Jordi". ¿Quina hora seria?. ¡Mare de Déu!: dos quarts de tres. Bo que ara, ja, amb quatre gambades arribarien a casa. Si tingués la sort que un destorb qualsevol li hagués privat a la Mercè d'enllestir el dinar a l'hora, encara rai. Però si ella els estava esperant amb el dinar a punt i la taula parada ¿qui li faria entendre aquell retard?. Que hi havia molta gent a la fira de pessebres, sí; que havien hagut de voltar bastant per trobar les branques de pi a bon preu, també. Però serien gairebé tres quarts de tres quan possessin els peus a casa. Caldria confiar en la complicitat dels nens. "No et distreguis, Jordi: ¡camina seguit, home, que és tard!".

Tot pensant que potser valdria més confessar la veritat, en Ramon es començava de penedir, -només fins a cert punt, però- d'haver-se encantat amb aquell grup que no tenia res a veure amb la fira de pessebres. Ell ja se n'anava de la fira. Havia adquirit el que tenien projectat, més i tot; tant la Maria Dolors com el Jordi n'estaven d'allò més contents. Llavors ja es dirigien cap a la parada de l'autobús i a bona hora haurien estat a casa. Però, encara davant la catedral, ensopegaven amb el grup que ocupava gairebé tota la vorera, prou ampla que és, escoltant les explicacions d'un senyoràs alt i ben vestit que semblava com si tingués hipnotitzats els altres. El senyor que parlava anava senyalant l'edifici encastat a l'escalinata de la catedral, en un nivell un poc més baix. Com que allí la remor de la fira de pessebres s'afeblia, es podia distingir clarament la veu del cicerone. Es referia al temps dels romans. "Papa, ¿què hi fem, aquí?". Ramon es meravellava de tot el que, un xic pescat al

vol, estava oint. Una idea de la dominació romana ell ja la tenia; allò que bonament es pot arregar de la Història que ensenyaven a l'escola. Més que res recordava les lluites dels gladiadors i com les feres del circ es cruspien els resignats cristians. (O potser tot això ho havia vist en alguna pel·lícula). Una vegada, a penes adolescent, va estar a Tarragona en una excursió organitzada pels de la parròquia. Tot el que van visitar eren coses dels temps dels romans. I fermes!. Però Ramon no hauria pensat mai que allí mateix, on ell havia nascut, i on havia viscut sempre, també s'hi poguessin trobar testimonis d'aquella època i, doncs, hi hagués viscut gent romana.

El matí d'aquell diumenge de desembre s'havia mostrat benèvol. Feia un sollet que era tota una carícia; encara que t'aturessis no arribaves a sentir fred. O potser aquell cavaller, alt i de presència aristocràtica, posseïa el do màgic de fer-te'n oblidar, del fred. Prou passava altra gent per allí; pares i mares amb mainada, endiumenjats i carregats amb provisions de la fira de pessebres; però no feien cas del grup i seguien el seu camí, segurament enderiats pel dinar. Ramon, en canvi, sense adonar-se'n havia anat seguint la colla d'oients, que ara travessava la calçada, i que el senyor de la testa blanquinosa -millor diríem d'un gris brillant i sedós- anava atraient cap aquell edifici que ell no havia sabut mai què era ni el fet de no saber-ho no l'havia preocupat mai. "¿On anem, papa?; ¿que no tornem a casa?". Però ell no abandonava el seu lloc de furgó de cua del grup, arrossegant amb una mà el Jordi i sostenint amb l'altra -el braç apretat a la cintura- el feix que li tapava la visió per aquell costat. I no li feia res de córrer el risc -que ja n'era conscient, ja- de veure's privat d'entrar, anant com anava amb els nens i tots tres carregats amb les branques de pi, la mol-

sa, el suro, el pont i les figuretes. I el bo era que ningú no li posava cap trava; estaven tots ben abstrets, l'un explicant-se i els altres escoltant. Semblava que ni tan sols s'haguessin adonat d'en Ramon, ni dels nens ni de la impedimenta que traginaven. "Calleu i seguïu-me; només entrar i veure uns moments què hi ha dins".

I vet ací que el dintre era desconcertant; no s'assemblava de res als monuments romans que ell havia vist feia anys a Tarragona. Tot eren desferres, i d'aspecte ben pobre; fins i tot hi feia de mal caminar. No es tractava, doncs, de cap circ ni de cap temple ni de res que a la seva època hagués pogut ser sump-tuosos. Si s'ho hagués trobat pel carrer,

disposar de cases per a viure-hi, i les cases havien de tenir cuina i conducció d'aigua, encara que no ho ensenyessin a les pel·lícules. Venia a ser com la qüestió dels vestuaris: ara s'adonava en Ramon que els romans del cinema no s'arronsaven mai de fred ni es protegien de la pluja. Vestien sempre igual, amb robes més aviat lleugeres, com si gaudissin de primavera eterna. Però unes tals evidències no se li havien desvetllat mai, abans, ni llegint els manuals d'Història ni visitant Tarragona ni veient pel·lícules de romans. ¿Com ho havia pogut saber, aquell senyor, tot això de la vida dels romans dins de les seves cases?. I no era qüestió del temps dels nostres avis, ni el dels rebesavis,

Aquella explicació de les cuines sí que en Ramon l'havia entesa força. En altres punts es quedava un xic a l'escapça, la veritat. ¿Si n'hi devia haver de coses que ell desconeixia o que, en tot cas, coneixia ben poc!. I, certament, és trist de no saber una mica més del que ell sabia. Potser els seus pares no ho tenien prou clar això de l'ensenyament dels fills; podia ser cosa del temps o de la situació econòmica de cadascú. I encara ves a saber si, en cas que els pares s'haguessin preocupat més de la seva educació, el seu cervell hauria donat prou per retenir més del poc que va aprendre. Ell, sí; ell havia de fer tots els possibles perquè el Jordi aprengué moltes coses. I la nena també, és clar, però principalment el Jordi, bé que fos el petit. Qui sap, Mare de Déu, si el seu Jordi podria arribar a ser un savi com aquell cavaller.

Ja eren davant l'entrada dels pisos. "Papa; ¿no ens renyarà la mama perquè hem trigat tant?". Ben cert que era cosa un xic problemàtica d'endevinar la reacció de la Mercè. Tot depenia de com li hagués anat la feina de la casa. És molt possible que la trobessin disgustada pel retard amb què haurien de dinar els nens, que justament amb el neguit de la fira de pessebres no havien fet massa bon esmorzar. Si la Mercè hagués pogut veure el que ells havien vist i, sobretot, si hagués oït les explicacions d'aquell senyoràs, segur que tot li hauria plagut força. Però en Ramon ja preveia que si intentés de contar-li-ho no se'n sortiria pas. "Ves què se me'n dona a mi de les cuines dels romans. Amb l'hora que hem de dinar per culpa d'aquelles cuines jo no sortiré de la meua, de cuina, fins que ja serà fosc". Si; així, més o menys, podria ser com reaccionés la Mercè.

En posar la clau al pany en Ramon prengué una decisió. "Nens; no li digueu res a la mama, d'allò dels romans; ja li ho explicaré jo, després, tot dinant". Obrí el cancell i entraren al pis. La flameta d'una descoberta engrescadora restava abandonada en el replà, a mercè d'una bufada d'aire.

anant sol, ni n'hauria fet cas. Però aquell senyor de la veu tan segura i tan entesa en donava unes explicacions que era talment com si veiessis els edificis sencers i la gent del seu temps movent-s'hi. "Papa; no m'agrada, tot això. ¿Per què no sortim a fora?". "Papa; tinc gana; anem a dinar".

Allò que més impacte va fer en l'esperit d'en Ramon, encès de curiositat, van ser els vestigis de les cuines amb les seves conduccions d'aigua i tot. Era evident que els romans -o la gent dels temps dels romans- no podien pensar només en circs i fastuositats; havien de

entre les guerres dels francesos i les dels carlins, sinó de molt més enrera: un parell de milers d'anys. Ho explicaria a la Mercè. ¿Quina llàstima de no haver pogut venir amb ells!. Ja hauria volgut acompanyar-los, ella, però després de rentar, vestir i clenxinar els nens -i donar-los el desdèjuni- encara li quedaven les habitacions i el dinar. "Aviat tornarem, mama". També, l'endemà, ho explicaria en el magatzem; potser només a l'Isidre, que a vegades s'interessava per coses d'aquestes un xic rares. Ben mirat, als altres no els inquietava res més que la pilota.

R. Domenech
CALÇAT DE LUXE

SABADELL
Carnisseries, 3
Telèfon
725 55 10

TERRASSA
Raval
de Montserrat, 21
Tel. 788 39 67

PELLETERIA I PELL
SPORT, LLENCERIA I
COMPLEMENTES
ALTA COSTURA

Via Massagué, 42
Telèfon 725 25 96 - SABADELL

FONTSERE

ARTICLES PELL I VIATGE

Sant Quirze, 38
Tel. 725 85 41
SABADELL